

УДК

УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА
Білоус-Сергєєва Світлана Олександрівна, к.е.н, Державний вищий навчальний заклад
«Приазовський державний технічний університет» м. Маріуполь.

Belous-Sergeeva Svetlana, Ph.D., Pryazovskyi State Technical University m. Mariupol

Belous-Sergeeva S. Intellectual capital management of the industrial enterprise

Intellectual capital management strategy generates its effective use for the enterprise. Intellectual capital includes knowledge, skills, experience, qualifications, which, in turn, are realized in labor productivity and improve the company's competitiveness in the market. Forms and methods of management of intellectual capital affect the market value of the enterprise, the level of capitalization, the competitiveness of the industry. Intellectual capital management of the company is primarily a systematic approach to determining the use of tangible and intangible assets, the full use of the experience and all information assets. Lack of attention to issues of intellectual capital management strategy can lead to a loss of competitiveness and bankruptcy. Intellectual capital management strategy forms the rational use of knowledge, experience, capacity, thereby creating new value, implemented in products. The basis of the functioning of the entire intellectual capital (IC) companies is human capital. To manage intellectual capital a system solving certain problems is needed. CRM is a system that provides a set of tools. The effect of the implementation of CRM is manifested in the fact that the decision-making process is transferred to a lower level and unified due to automating. Economic and legal methods and tools, structured in acts of organizational and administrative influence, form the organizational management mechanism. Intellectual capital management tools include: policy research and technical development of the organization. Planning of scientific and technical progress is made through the development and implementation of the organizational and technical development - one of the sections of the company plan. Intellectualization of modern management techniques in the real sector of the economy is the restructuring of the formation of intellectual capital.

Білоус-Сергєєва С. О. Управління інтелектуальним капіталом промислового підприємства

Форми і методи управління інтелектуальним капіталом впливають на ринкову вартість підприємства, рівень капіталізації, конкурентоспроможність у галузі. Управління інтелектуальним капіталом підприємства – це в першу чергу системний підхід до визначення використання матеріальних і нематеріальних активів, повноцінного застосування досвіду й усіх інформаційних активів. Недостатня увага до питань стратегії управління інтелектуальним капіталом може призвести до втрати конкурентоспроможності та банкрутства. Стратегія управління інтелектуальним капіталом формує раціональне використання знань, досвіду, потенціалу, тим самим створюючи нову вартість, реалізовану в продукції. Основу функціонування всього інтелектуального капіталу (ІК) підприємства становить людський капітал. Для управління інтелектуальним капіталом потрібна система, яка б вирішувала певні завдання. CRM – система, яка надає комплекс інструментів. Ефект від упровадження CRM проявляється в тому, що процес прийняття рішення за рахунок автоматизації переноситься на нижчий рівень і уніфікується. Економіко-правові методи і механізми, структуровані в актах організаційно-адміністративної дії, формують організаційний механізм управління. Інструментів управління інтелектуальним капіталом належать: політика науково-технічного розвитку організації. Планування науково-технічного прогресу здійснюється шляхом розробки і реалізації плану організаційно-технічного розвитку – одного з розділів плану підприємства. Інтелектуалізації сучасних технологій управління розвитком реального сектору економіки має перебудова системи формування інтелектуального капіталу.

Белоус-Сергеева С. А. Управление интеллектуальным капиталом промышленного предприятия.

Управление интеллектуальным капиталом формирует стратегию его эффективного использования для предприятия. Интеллектуальный капитал включает знания, умения, опыт, квалификацию, которые, в свою очередь, реализуются в производительности труда и повышают конкурентоспособность предприятия на рынке. Формы и методы управления интеллектуальным капиталом влияют на рыночную стоимость предприятия, уровень капитализации,

конкурентоспособность в отрасли. Управление интеллектуальным капиталом предприятия - это в первую очередь системный подход к определению использования материальных и нематериальных активов, полноценного применения опыта и всех информационных активов. Недостаточное внимание к вопросам стратегии управления интеллектуальным капиталом может привести к потере конкурентоспособности и банкротства. Стратегия управления интеллектуальным капиталом формирует рациональное использование знаний, опыта, потенциала, тем самым создавая новую стоимость, реализованную в продукции. Основу функционирования всего интеллектуального капитала (ИК) предприятия составляет человеческий капитал. Для управления интеллектуальным капиталом нужна система, которая бы решала определенные задачи. CRM - система, которая предоставляет комплекс инструментов. Эффект от внедрения CRM проявляется в том, что процесс принятия решения за счет автоматизации переносится на более низкий уровень и унифицируется. Экономико-правовые методы и механизмы, структурированные в актах организационно-административного воздействия, формируют организационный механизм управления. Инструментов управления интеллектуальным капиталом относятся: политика научно-технического развития организации. Планирование научно-технического прогресса осуществляется путем разработки и реализации плана организационно-технического развития - одного из разделов плана предприятия. Интеллектуализации современных технологий управления развитием реального сектора экономики имеет перестройка системы формирования интеллектуального капитала.

Постановка проблеми Управління інтелектуальним капіталом формує стратегію його ефективного використання для підприємства. Інтелектуальний капітал включає знання, уміння, досвід, кваліфікацію, які, у свою чергу, реалізуються в продуктивності праці та підвищують конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці, такі як Т. Бауліна [3], А. Воловник [4], М. Дишкант [5], І. Журавльова [6, 7], В. Лось [8], В. Лялін [4], В. Порожня [8], Є. Селезньов [9], Х. Фасхiev [10] виділяють велику кількість підходів до моделювання окремих складових ІК, оцінки ІК залежно від поставлених завдань та свого бачення проблеми. Проте у деяких авторів вирішення даного питання має лише теоретичний чи рекомендаційний характер без практичної реалізації. До того ж у авторів відсутнє розв'язання даної проблеми з погляду досягнення цільового значення економічного показника та тих змін, які необхідно здійснити у структурі ІК. Проблеми формування, оцінки та використання інтелектуального капіталу (ІК) з'явилися предметом досліджень, зокрема, В. Хансона, Н. Стівенса, І. Рооса, Л. Едвінссона, К. Свейбі, Г. Модільяні і ряду інших. Серед вітчизняних авторів можна відзначити А.А. Козирева, А.В. Павлова, Н.О. Старкову, І.В. Сергеева, Л.Н. Бороховіч, Г.В. Бромберга, Н.В. Линніка, А.А. Монастирську, Б. Максимова, І. Чернишова, І. Яновського, В.Л. Іноземцева, В. Гойло, С.І. Клімова, А.Л. Гапоненко та ін.

Мета статті – зробити аналіз соціально – економічних відносин які виникають в процесі управління інтелектуальним капіталом промислових підприємств, розглянути експертні системи управління.

Результати дослідження. Для формування стратегії управління інтелектуальним капіталом підприємства необхідно визначити об'єкти управління. Складовими інтелектуального капіталу підприємства є: людський (особистий), організаційний (структурний), споживчий (інтерфейсний, маркетинговий). Основу функціонування всього інтелектуального капіталу (ІК) підприємства становить людський капітал. Найбільше значення має людський капітал, тому що саме людина організовує, здійснює діяльність підприємства, що виробляє продукт, формує мережі зв'язків, імідж, конкурентні переваги, вступаючи у взаємодію з іншими людьми. Людина є основою і ключовим ресурсом функціонування всього ІК підприємства і бізнесу в цілому. Дві інші складові інтелектуального капіталу – структурний і споживчий – доповнюють і створюють ефективно функціонування та розвиток підприємства. Запорука успішної діяльності підприємства полягає в налагодженій тісній, чіткій взаємодії всіх трьох компонентів інтелектуального капіталу.

Для управління інтелектуальним капіталом потрібна система, яка б вирішувала певні завдання: підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку; системний розвиток персоналу; підвищення цінності людського ресурсу; вдосконалення бізнес процесів; підтримка управлінських рішень у стратегічному, інноваційному, фінансовому, технологічному і виробничому менеджменті.

Існують два основних типи інструментів для вирішення даних завдань: формальні та неформальні. На думку Е. Балашова, до формальних інструментів належать експертні системи управління, системи штучного інтелекту, автоматизовані системи прийняття рішень, системи

підтримки рішень і системи підтримки роботи з клієнтами. На думку фахівців, формальні інструменти дуже ефективні за необхідності приймати управлінські рішення в компаніях інноваційної, фінансової та консалтингової сфер діяльності, де потрібне врахування великої кількості швидко мінливих зовнішніх умов.

Формальні інструменти: спрямовані на кодифікацію інформації та збереження знань у компанії у випадку звільнення співробітника; є основою організаційного капіталу компанії, що формує внутрішню структуру організації; ефективні для вирішення типових завдань. [5]

Серед формальних інструментів управління знаннями слід особливо відзначити системи підтримки клієнтських відносин Customer Relationship Management (CRM), які ефективно застосовуються в багатьох компаніях сфери консалтингу і довели свою ефективність використання. CRM – система, яка надає комплекс інструментів, що дозволяють систематизувати дані про клієнтську базу, процеси залучення клієнтів і розвитку відносин із ними, вдосконалення системи продажів, маркетингу й обслуговування, підвищення задоволеності клієнтів.

На рівні технологій CRM – це набір додатків, пов'язаних єдиною бізнес-логікою й інтегрованих у корпоративне інформаційне середовище компанії (часто у вигляді надбудови над ERP) на основі єдиної бази даних. Спеціальне програмне забезпечення дозволяє здійснити автоматизацію відповідних бізнес-процесів у маркетингу, продажах та обслуговуванні. Як результат, компанія може звернутися до «потрібного» замовника в «правильний» момент часу, з найбільш ефективною пропозицією і по найбільш зручному для замовника каналу взаємодії.

На практиці інтегрована система CRM забезпечує координацію дій різних відділів, забезпечуючи їх спільною платформою для взаємодії з клієнтами. З цієї точки зору призначення CRM – виправити ситуацію, коли відділи маркетингу, продажів і сервісу діють незалежно один від одного, причому їх бачення замовника часто не співпадає, а дії не узгоджені. З точки зору управління бізнесом ефект від впровадження CRM проявляється в тому, що процес прийняття рішення за рахунок автоматизації переноситься на нижчий рівень і уніфікується. За рахунок цього підвищується швидкість реакції на запити, зростає швидкість обігу коштів і знижуються витрати. CRM включає ідеологію і технології створення історії взаємовідносин клієнта і фірми, що дозволяє чіткіше планувати бізнес і підвищувати його стійкість [2].

Даний клас систем дозволяє автоматизувати й удосконалювати бізнес-процеси у сфері продажів, маркетингу та обслуговування клієнтів. Неформальним інструментам управління інтелектуальним капіталом відводиться особлива роль. Близько 80% неявних знань втрачається при звільненні співробітника з компанії, якщо не відбувається обмін знаннями всередині колективу. Фахівці та дослідники рекомендують використовувати в організації командний тип роботи через такі причини: більш гнучке управління проектами в рамках середніх і великих компаній (Хекмен); ефективний обмін знаннями між різними функціональними одиницями (Р. Дафт); взаємна взаємозамінюваність членів команди на основі наявності громад цілей і цінностей; наявність чітких командних ролей і лідерства збільшує ефективність і знижує ризики внутрішньо організаційних конфліктів (М. Белбін); команди дозволяють значно підвищити конкурентоспроможність компанії за рахунок сукупності знань і навичок кожного її члена та синергетичного ефекту від їх роботи (Л. Клеєва). На думку О. Колпакової, управління інтелектуальним капіталом у кожній із його функцій і процедур передбачає використання сукупності різноманітних методів (організаційних, адміністративних, економіко-правових, соціально-психологічних), які становлять організаційно-економічний механізм управління інтелектуальним капіталом [1]. Ключовими при цьому виступають економіко-правові методи і механізми, структуровані в актах організаційно-адміністративної дії, які формують організаційний механізм управління. Жорсткі юридичні обмеження з прав присвоєння і використання результатів творчої діяльності мають поєднуватися з дієвими економічними стимулами, властивими тільки цій системі управління інтелектуальним капіталом.

До ефективних інструментів управління інтелектуальним капіталом належать: політика науково-технічного розвитку організації, яка дозволяє визначити умови і напрям розвитку наукової бази інтелектуального капіталу, планувати перетворення властивостей капіталу, умов його обігу (швидкості, форми), а також організаційна структура і структура управління, що забезпечують оптимальне поєднання матеріальних, фінансових, трудових та інтелектуальних ресурсів, формування цілісної системи чинників капіталу [1].

На підприємствах планування науково-технічного прогресу здійснюється шляхом розробки і реалізації плану організаційно-технічного розвитку – одного з розділів плану підприємства. Цей розділ визначає технічну політику на підприємствах. Технічний розвиток підприємства є процесом удосконалення техніки, технології, виробів, що випускаються, послуг (видів обробки) і професійних

можливостей кадрів у цілях інтенсифікації виробництва, підвищення ефективності його діяльності та якості продукції. Заходи щодо технічного розвитку й організації виробництва розробляються в такому порядку: визначаються досягнуті показники техніко-економічного рівня виробництва і продукції, яка випускається, організовуються конкурси і збір пропозицій працівників підприємства з удосконалення техніки, технології виготовлення продукції, організації її виробництва, вдосконалення планування й управління підприємством, його цехами і виробничими ділянками; складається попередній проект плану, визначаються сумарні результати впровадження намічених заходів, їх вплив на поліпшення діяльності підприємства; розробляється остаточний проект плану.

При розробці плану враховуються прогресивні показники провідних підприємств галузі, досягнення вітчизняної та зарубіжної практики, які служать орієнтиром при проектуванні основних параметрів роботи підприємства в річному плані [3].

Висновки: Таким чином, цілеспрямований розвиток інтелектуально капіталу, стимулювання новаторських розробок, заходи щодо технічного розвитку через ефективну систему управління інтелектуальним капіталом дозволяють підприємству отримати максимальний прибуток і підтримувати високу конкурентоспроможність на ринку в сучасній постіндустріальній економіці.

Список використаних джерел:

- 1 Колпакова О.Н. Развитие теоретико-методологических положений по формированию и эффективному использованию интеллектуального капитала предприятия в условиях инновационной экономики. [ТЕКСТ] : автореф. дис. канд. экон. наук: 08.00.05 / Колпакова Ольга Николаевна, ГОУ ВПО «Башкирская академия государственной службы и управления при Президенте Республики Башкортостан». – Уфа, 2011 [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.disscat.com/content/razvitie-teoretiko-metodologicheskikh-polozhenii-po-formirovaniyu-i-effektivnomu-ispolzovani>.
2. Корпоративный менеджмент. Мастерская бизнес - планирования. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.cfin.ru/itm/crm-review.shtml>
3. Пискларова И. В. Анализ финансовых методов измерения интеллектуального капитала предприятия // Коммунальное хозяйство городов. Научно-техническая сборка, №48 2003. С. 239-244.
4. Баулина Т. Технология формирования интеллектуального капитала национального хозяйства на засадах реализации интегрированной концепции его идентификации. Проблемы интеллектуальной работы. // Украина: Аспекты работы. – 2010. - №2. - С. 41.
5. Балашов, Е. Л. Управление интеллектуальным капиталом организации (на примере консалтинговой компании): автореф. дис. на соискание уч. степени канд. эк. наук : 08.00.05 / Е. Л. Балашов. – М., 2009. — 153 с. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.disscat.com/content/upravlenie-intellektualnym-kapitalom-organizatsii-na-primere-konsaltingovoi-kompanii>

References

1. Kolpakova O.N. (2011), "Development of the theoretical and methodological provisions for the development and effective use of the intellectual capital of the company in usorviyah innovatsionoy ekonomiy.", ["Razvitie teoretiko-metodologicheskikh polozhenij po formirovanij u ijektivnomu ispol'zovanij u intellektual'nogo kapitala predpriyatij v usorviyah innovatsionoj ekonomiy. [TEKST]"], avtoref. dis. kand. jekon. nauk: 08.00.05, Kolpakova Ol'ga Nikolaevna, GOUVPO «Bashkirskaja akademija gosudarstvennoj sluzhbyi upravlenija pri Prezidente Respubliki Bashkortostan», Ufa, [Jelektronny jresurs], available at: <http://www.disscat.com/content/razvitie-teoretiko-metodologicheskikh-polozhenii-po-formirovaniyu-i-effektivnomu-ispolzovani>.
2. "Corporate management. Workshop business - planning " ["Korporativnyj menedzhment. Masterskaja biznes - planirovanija "], [Jelektronnyj resurs], available at: <http://www.cfin.ru/itm/crm-review.shtml>
3. Pisklarova I. V. (2003), " financial analysis methods for measuring intellectual capital enterprise" ["Analiz finansovih metodiv vimiru intellektual'nogo kapitalu pidpriemstva"], Komunal'ne gospodarstvo mist. Naukovo-tehnicnazbirka, No. 48, pp. 239-244.
4. Baulina T. (2010), "Technology formation of intellectual capital of the national economy on the basis of the implementation of an integrated concept of its identification. Issues of intellectual work", ["Tehnologija formuvannja intellektual'nogo kapitalu nacional'nogo gospodarstv anazasa dah realizacii integrovanoi koncepcii jogo identifikacii. Problemi intellektual'noi praci "], Ukraina: Aspektipraci, No.2. p. 41.
5. Balashov, E. L. (2009), "Capital Management organization (for Example konsal'tynhovoij kompanij)", ["Upravlenie intellektual'nym kapitalom organizacii (na primere konsaltingovoj kompanij) "], avtoref. dis. na soiskanie uch. stepeni kand. jek. nauk : 08.00.05, E. L. Balashov, M., p. 153, [Jelektronnyj resurs].

available at: <http://www.disserscat.com/content/upravlenie-intellektualnym-kapitalom-organizatsii-na-primere-konsaltingovoi-kompanii>

Ключові слова: інтелектуальний капітал, складові інтелектуального капіталу підприємства, інтегрована система, інтелектуалізація, системи підтримки, системи управління

Ключевые слова: интеллектуальный капитал, составляющие интеллектуального капитала предприятия, интегрированная система, интеллектуализация, поддержки, системы управления

Keywords: intellectual capital, intellectual capital components of the enterprise, integrated system, intellectualization, support systems, expert systems management.

Рецензент: д.е.н., професор Толпежніков Р.О.

УДК 669.013:339.137.2

РАЗРАБОТКА СИСТЕМЫ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ИНТЕГРИРОВАННЫХ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Колосок Валерия Михайловна, заведующая кафедрой «Менеджмент транспорта и логистики», профессор кафедры «Экономики предприятий», д. е. н, доцент, Государственное высшее учебное заведение «Приазовский государственный технический университет», г. Мариуполь

Kolosok Valeria, Head of Department «Management of Transport and Logistics», Professor of Department «Economics of the enterprise», Doctor of Economics, Associate Professor, State Higher Educational Establishment «Priazovskyi State Technical University», Mariupol.

Трусова Яна Сергеевна, аспирант, ассистент кафедры «Менеджмент транспорта и логистики», Государственное высшее учебное заведение «Приазовский государственный технический университет», г. Мариуполь.

Trusova Yana, a graduate student, assistant of the department «Management of Transport and Logistics», State Higher Educational Establishment «Priazovskyi State Technical University», Mariupol.

Kolosok V., Trusova Ya. Development of the system indicators to measure the competitiveness of integrated industrial enterprises.

The article presents questions and features of the indicators system development to assess the level of competitiveness of industrial enterprises in an integrated structure. This problem has not been studied and, therefore doesn't have any, developed tools to solve the objectives. The specifics of this issue is primarily determined by the peculiarities of the functioning of corporate structures and relationships between companies within these associations, which significantly affect the system of indicators to measure competitiveness, requires changes and improvements of existing techniques, as well as developing new ones. According to the results of the holding and integrated enterprises strategic directions comparative analysis of the, taking into account the trends in the development of MMC Ukraine, we propose to consider the strategy as the main component in the development of indicators system. The choice of a hierarchical model of data is characterized by the use of multi-criteria analysis method of hierarchies as a tool for assessing the competitiveness of integrated enterprises. The use of multi-criteria methods solves the problem of latency (concealment) index of competitiveness, in the problem of inaccurate measurement of competitiveness through any single indicator, which will depict its properties in the proper way. Consequently the assessment of the competitiveness level is a multi-factorial (multicriteria) problem. The presented hierarchical model of indicators allows to estimate the competitiveness of the integrated enterprise, considering the important aspects of its business, and to identify trends in the formation of competitive advantage.

Колосок В.М., Трусова Я.С. Розробка системи показників оцінки конкурентоспроможності інтегрованих промислових підприємств.

У статті викладені питання та особливості розробки системи показників для оцінки рівня конкурентоспроможності промислових підприємств всередині інтегрованої структури. Дана проблема не має ще широкого вивчення і, відповідно, розробленої інструментарію для вирішення